

Парламентські вибори у країнах Європейського Союзу у 2018 році: характеристика електоральних результатів та конфігурацій партійного ландшафту

УДК 329.1 / (4–6 сс): 324
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-3.7>

Копинець Юрій Юрійович
старший викладач кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
вул. Університетська, 14, Ужгород, Україна

Проаналізовано парламентські вибори в шести країнах Європейського Союзу, які відбулися у 2018 році: в Італії (4 березня), Угорщині (8 квітня), Словенії (3 червня), Швеції (9 вересня), Латвії (6 жовтня) та Люксембурзі (14 жовтня). Показано вплив виборів до вищих представницьких органів влади на акторний склад та конфігурацію партійних систем.

Зазначено, що за результатами виборів до італійського парламенту перемогу здобула правоцентристська коаліція (37,03% голосів виборців). Правоцентристська популістська партія «Рух п'яти зірок» посіла друге місце з результатом 32,68%.

В Угорській Республіці четвертий раз перемогу здобула панівна політична партія «Фідес» у блоці із Християнсько-демократичною народною партією, отримавши 67% депутатських мандатів у Державних зборах Угорщини й одноосібно сформувавши уряд.

Охарактеризовано вибори до шведського риксдагу. Підкреслено, що результати виборів підтвердили загальноєвропейську тенденцію посилення праворадикальних популістських сил: партія «Шведські демократи» здобула 17,6% голосів виборців (62 депутатські мандати із 349).

Досліджено особливості виборів до латвійського сейму (100 депутатів). Зазначено, що за результатами виборів відбулася зміна політичного ландшафту країни, оскільки перемогу на виборах здобули політичні сили, які мають нетривалу політичну історію, або взагалі є «новими партіями»: популістська партія «Кому належить держава» (2 результат) та об'єднання партій «Розвитку / Так» (четвертий результат).

Акцентовано, що вибори до Національних зборів Словенії також підтвердили тенденцію високих результатів у популістських партій: другий результат здобула популістська партія «Список Мар'яна Шарцеца». Підкреслено, що головною причиною успіху популістських політичних сил за результатами парламентських виборів 2018 року у країнах Європейського Союзу (Італія, Латвія, Словенія, Швеція) є низький рівень довіри до «старої» політичної еліти в умовах високого запиту на її оновлення. Зроблено висновок, що результати парламентських виборів у країнах Європейського Союзу впродовж 2018 року свідчать про еволюцію їхнього партійно-політичного ландшафту в бік інституціоналізації антисистемної політики, носіями якої є зазвичай популістські партії.

Ключові слова: Європейський Союз, парламентські вибори, партійна система, антисистемні партії, популістські партії, «мейнстрімні» партії.

Вступ. У багатьох країнах Європейського Союзу (далі – ЄС) викликом існуючій системі став популізм лівого і правого ґатунку. Про ситуацію, яка склалася, оригінально сказав французький антрополог М. Оже: «Темпи розвитку громадянського суспільства залишили далеко позаду традиційну політичну систему, з якою це суспільство більше себе не ототожнює» [4, с. 157].

Тому не дивно, що поділ на консерваторів, лібералів, крайніх правих, крайніх лівих не відповідає новим реаліям політичного життя. На нашу думку, некоректно нині називати партії ультраправими лише за те, що вони апелюють до збереження національної ідентичності або виступають за обмеження міграційних потоків і скорочення компетенцій «брюссельської бюрократії». Партії, які нині дистанціюються від вказаних проблем, «електорально приречені», про що й свідчать результати парламентських виборів в європейських країнах.

Відповідно партійні системи під впливом загальноносвітових тенденцій розвитку трансформувалися

і кооптували у свій склад антисистемну опозицію, і вона вже не є «крайньою». Як результат партії зміщуються до центру, оскільки тільки там можна нині отримати високий рівень легітимності. Водночас у нових соціально-політичних реаліях вони починають працювати за таким алгоритмом: 1) виокремлюють ідентифіковані виборцями найголовніші проблеми, які викликають у суспільстві найбільший резонанс; 2) пропонують /декларують набір методів, якими можна вирішити вказані проблеми (методи зазвичай популістські).

Мета та завдання. Метою цієї статті – показати вплив парламентських виборів 2018 р. у країнах Європейського Союзу на конфігурацію партійних систем та урядових коаліцій. Для досягнення мети необхідно вирішення таких дослідницьких завдань: а) охарактеризувати результати парламентських виборів у країнах Європейського Союзу; б) вивчити причини успіху на виборах «партій нової політики»; в) оцінити вплив популізму на електоральний вибір.

Методи дослідження. Для вивчення електоральних процесів у країнах Європейського Союзу були використані системний та неоінституційний методи. Компаративний та соціокультурний підходи були використані для аналізу результатів виборів та чинників, які його зумовлювали. Вказані методи разом із загальнонауковими й утворили методологічну основу нашого дослідження.

Результати. У 2018 р. відбулися парламентські вибори в шести країнах Європейського Союзу: в Італії (4 березня), Угорщині (8 квітня), Словенії (3 червня), Швеції (9 вересня), Латвії (6 жовтня), Люксембурзі (14 жовтня). Результати виборів укотре показали жорстку конкуренцію мейнстримних партій та партій «нової політики» (інколи їх ще називають антисистемними партіями). До них ми відносимо ті, які характеризуються такими основними рисами. По-перше, вони протиставляють себе традиційним партіям і вважають себе єдиними силами, здатними захистити інтереси всього народу. По-друге, «антисистемні партії» беруть участь у політиці за допомогою агресивного стилю опозиційної боротьби. По-третє, ідеологічною основою таких партій виступає «харизматичний популізм». По-четверте, їхнім месиджам притаманні антиглобалістські, антиміграційні, євроскептичні настрої.

Феноменом останніх парламентських виборів у країнах ЄС стають «нові партії». «Нова партія» – це партія, яка виникла з розколу вже існуючої партії або є новою по суті, оскільки утворюється новими політиками. До основних ознак «нових» партій Л. Сморгунов відносить такі. По-перше, нова партія відрізняється від історичної. Історична партія вже колись існувала, і її поява це данина традиції, а не потреба у вираженні якихось політичних інтересів. По-друге, нова партія виникає у проміжку між двома послідовними виборами. Якщо партія колись уже брала участь у виборах, то вона не може вважатися новою. По-третє, нова партія повинна конкурувати за ідеологічну нішу. По-четверте, нова партія має нову назву і новий склад політичних лідерів [13, с. 10]. Отже, сутнісною ознакою «нових партій» є їх утворення у проміжку між останніми і наступними черговими / позачерговими парламентськими (місцевими виборами).

Італія (4 березня 2018 р., вибори італійського парламенту). 28 грудня 2017 р. Президент Італії С. Маттарелла ухвалив рішення про розпуск обох палат парламенту (палати депутатів і сенату) і оголосив про проведення 4 березня 2018 р. чергових парламентських виборів. Ми будемо аналізувати результати виборів до нижньої палати. Палата депутатів складається із 630 членів, які обираються на 5 років: 232 депутати (37% від загальної кількості) обираються по одномандатних округах, 386 депутатів (61%) – за пропорційною системою, 12 депутатів (2%) обирають італійці, які живуть за кордоном. Для того, щоб отримати депутатські ман-

дати, політична партія повинна набрати не менше 3% голосів виборців, а коаліція не менше 10%. У палаті депутатів були представлені за результатами попередніх виборів 11 політичних партій.

Партійна система Італії тривалий час демонструвала циклічну закономірність домінування і чергування при владі «лівих» і «правих» сил. Руйнація такої «недосконалої» двопартійності почалася у 80-х рр. ХХ ст., а вже напередодні парламентських виборів 1994 р. у них з'являються серйозні конкуренти – правопопулістські партії «Вперед, Італія» (С. Берлусконі) і «Ліга Півночі» (М. Сальвіні). Наприкінці 90-х рр. партійна система Італії стає біполярною, а із середини першого десятиліття 2000-х рр. виникає третій полюс в політичному / партійному житті Італії – «Рух п'яти зірок» [4, с. 157–166].

Головними конкурентами на виборах 2018 р. були три політичні сили:

Коаліція на чолі з панівною на той час Демократичною партією Італії, яку очолював колишній прем'єр-міністр М. Ренці (2014–2016 рр.), і до якої належав діючий прем'єр-міністр П. Джентілоні (з 2016 р.). До коаліції також входили об'єднання ліберальних і проєвропейських партій «Більше Європи», об'єднання соціалістів, екологів і прогресистів «Разом», об'єднання центристських партій «Народний громадянський список», союз двох регіональних партій «Південно-Тирольської народної партії» і «Трентино-Тирольської автономної партії», союз регіональних партій «Долина Аоста».

Коаліція правих партій, до якої входили ліберально-консервативна партія колишнього прем'єр-міністра С. Берлусконі «Вперед, Італія!», націонал-консервативна партія «Ліга Півночі», націоналістична партія «Брати Італії», ліберально-консервативна партія «Ми з Італією».

Антисистемна популістська партія «Рух п'яти зірок» («Д 53»), заснована відомим коміком Б. Грілло, очолює Луїджі ді Майо [3, с. 55–56]. Програма «Д 53» поєднувала в собі як «ліві» (ідея прямої демократії, соціальних гарантій, недовіра до класичних партій), так і «праві» (євроскептична й антимігрантська риторика, критика високого оподаткування, недовіра «істеблшменту») популістські месиджі [1, с. 196].

За результатами виборів перемогу здобула правоцентристська коаліція, яка отримала 37,03% голосів виборців (265 депутатів). «Рух п'яти зірок» посів друге місце з результатом 32,68% (227 депутатів), третій результат був у лівоцентристської коаліції – 26,16% (122 депутати), а четвертий – у лівоцентристської партії «Вільні і рівні» – 3,38% (14 депутатів).

Результати виборів показують, що в Італії, як останнім часом і в інших європейських країнах, зазнала поразки на виборах панівна лівоцентристська коаліція на чолі з Демократичною партією Італії. А перемогу здобули, як і в інших країнах ЄС,

націоналістичні, популістські партії, які отримали разом 69,65% голосів виборців : «Д 53» – 32,68%, «Ліга Півночі» (пізніше «Ліга») – 17,37%, «Вперед, Італія» – 14,01%, «Брати Італії» – 4,35%, «Ми з Італією» – 1,30% [3, с. 65–66].

Отже, найбільшу кількість голосів отримала правопопулістська партія «Д 53». Офіційна дата створення партії 4 вересня 2009 р. Ідея створення руху належить підприємцю з інформаційних технологій (він же і політтехнолог) Д. Казеладжо й актору-коміку Джузеппе («Беппе») Грілло. Створення нового політичного руху планувалося для залучення виборців, які займають аполітичну позицію або розчарувалися у «старих» політичних партіях. У 2005 р. почав працювати блог Д. Грілло, так почалася «розкрутка» нового руху. Ідеолог Руху Д. Казеладжо обрав «Беппе» як його «обличчя» не випадково, оскільки, відповідно до італійських традицій, коміку-шуту дозволялось говорити те, чого не могли сказати інші (передусім про владний істеблішмент). Символ руху – 5 зірок: Вода, Енергія, Розвиток, Навколишнє середовище, Транспорт [5, с. 132–133].

Пізніше Д. Казеладжо створює Інтернет-платформу «Руссо» (для зворотного зв'язку із громадянами). За допомогою неї до 2009 р. були сформовані структурні підрозділи партії в усіх регіонах Італії для активної політичної діяльності. На парламентських виборах 2013 р. Рух отримує відразу 25% голосів виборців. У 2015 р. за результатами «онлайн-праймеріз» громадяни обирають нового лідера партії – студентського активіста Луіджі Ді Майо. Таким чином вперше були масштабно застосовані ІТ-технології «прямої демократії» (використання інтернет-блогу Дж. Грілло), за допомогою яких шляхом онлайн-голосування відбулося висунення лідерів загальнонаціонального рівня.

За результатами виборів була створена суперечлива урядова коаліція «Д 53» і «Ліги». Так званий «уряд змін» працював конфліктно, у серпні 2019 р. коаліція припинила існування, а прем'єр-міністр подав у відставку. Нова коаліція була створена у вересні «Рухом п'яти зірок» із Демократичною партією Італії.

Угорська Республіка (8 квітня 2018 р., вибори Державних зборів). Восьмі парламентські вибори в Угорщині четвертий раз за новітню історію принесли перемогу партії «ФІДЕС» (1998, 2010, 2014, 2018 рр.). Усього до виборчого бюлетеня були внесені 23 суб'єкти виборчого процесу (списки партій, виборчих блоків, національних меншин). У виборах взяли участь 68,13% виборців. Це один із найвищих показників за всю історію угорських виборів.

За правоцентристську коаліцію «ФІДЕС – ХДНП» проголосували 49,27% виборців, які взяли участь у голосуванні, праворадикальну партію «Йоббік» (політична партія (далі – ПП) «За кращу Угорщину») підтримали 19,06% виборців, блок соціалістів із партією «Діалог» (“MSZP – P”) здобув 11,91%, ПП «Політика може бути іншою» (LMP) отримала 7,06%, ПП «Демократична коаліція» – 5,37%. Якщо врахувати і кількість мандатів, які здобули політичні партії в мажоритарних округах, то результати виборів будуть виглядати так: 133 депутатські мандати здобула коаліція «ФІДЕС – ХДНП», партія «Йоббік» – 26, ВБ “MSZP – P” – 20, «Демократична коаліція» – 9, «Політика може бути іншою» – 8, «Разом» – 1, незалежний кандидат та представник німецької меншини – по 1 мандату [7; 15]. Ідеологічна конфігурація угорського парламенту виглядає так: ультраправі – ПП «Йоббік»; праві – ПП «ФІДЕС», ХДНП; центристи – ПП «Демократична коаліція»; лівоцентристи – УСП, ПП «Політика може бути іншою». Результати виборів подано в таблиці 1.

Отже, за результатами виборів правоцентристські партії («Фідес», Християнсько-демократична народна партія) та крайня права («Йоббік») зміцнили свої позиції (понад 80% парламентських місць), а ліві сили зазнали відчутної поразки (Угорська соціалістична партія, «Діалог»), здобувши трохи більше 15% голосів виборців.

Причини перемоги правих партій такі: а) успіх економічної політики уряду В. Орбана, зниження безробіття, підвищення доходів громадян; б) захист інтересів угорської нації, закордонних

Таблиця 1

Результати виборів до Державних зборів Угорщини 8 квітня 2018 р.

Партія / виборчий блок	Одномандатні округи, к-ть мандатів	Загальнодержавний округ, к-ть голосів (%), к-ть мандатів	Загальна к-ть мандатів	Відсоток мандатів, %
Виборчий блок «ФІДЕС» / ХДНП	91	(49,27%) 42	133	67
ПП «За кращу Угорщину» («Йоббік»)	1	(19,06%) 25	26	13
Виборчий блок УСП / ПП «Діалог» (“MSZP – P”)	8	(11,91%) 12	20	10
ПП «Демократична коаліція»	3	(5,37%) 6	9	5
ПП «Політика може бути іншою»	1	(7,06%) 7	8	4
ПП «Разом»	–	1	1	0,33
Представник німецької меншини	1	–	1	0,33
Незалежний кандидат	1	–	1	0,33
Усього	106	93	199	100

угорців; в) протидія уряду В. Орбана надмірній глобалізації та мультикультуризації; г) антиміграційна політика.

Ліві партії не порушували цих проблем у виборчій кампанії, а наголошували на домінуванні загальноєвропейських цінностей, що, як показали результати, не відповідало виборчим настроям громадян [7].

Швеція (9 вересня 2018 р., вибори до шведського парламенту – риксдагу, який складається із 349 депутатів). Партійна система Швеції може бути визначена як система поміркованого плюралізму, яка характеризується наявністю від 6 до 8 партій з утворенням складних урядових коаліцій. Усі політичні партії, які отримали на виборах хоча б 1 мандат, або 2% голосів виборців, мають право на державне фінансування [11, с. 602].

Основні політичні партії Швеції такі: 1) Соціал-демократична робоча партія Швеції (далі – СДРПШ), яка заснована у 1889 р. і перебувала при владі в 1932–1976, 1982–1991, 1994–2006 рр.; 2) Поміркована коаліційна партія, витоки якої сягають від консервативного виборчого блоку, створеного в 1904 р.; 3) «Партія Центру», яка була створена як Аграрний союз і переіменована в 1958 р.; 4) Народна партія – ліберали (створена в 1902 р.); 5) Християнсько-демократична партія (Християнські демократи, утворена в 1964 р.); 6) Ліва партія (витоки від Соціал-демократичної партії Швеції, яка створена в 1917 р.); 7) «Зелені» (утворена в 1981 р.), 8) «Шведські демократи» [11, с. 602].

Результати виборів підтвердили загальну європейську тенденцію посилення праворадикальних популістських сил. У Швеції такою є партія «Шведські демократи» (заснована в 1988 р.), яка здобула у 2018 р. 17,6% голосів виборців (62 депутатські мандати), що на 4,7% більше, ніж на виборах 2014 р. Уперше до парламенту партія потрапила у 2010 р., коли здобула 5,7% голосів виборців. Партія виступає проти ліберальної міграційної політики та вимагає виходу Швеції з ЄС [9, с. 71–73].

Посилення електоральної підтримки «Шведських демократів» приводить до того, що коаліція на чолі із СДРПШ та правоконсервативний «Альянс за Швецію» (Помірна коаліційна партія, «Партія Центру», «Ліберали», «Христи-

янські демократи») не набирають за результатами виборів більшості і не можуть сформувати уряд. За результатами виборів 2018 р. «червоно-зелені» (коаліція, яку утворюють СДРПШ, «Зелені» та Ліва партія) здобули 144 мандати (40,6% голосів виборців), а «Альянс за Швецію» – 143 депутатські мандати (40,3%). Такий розподіл депутатських мандатів не дозволяє створити урядову коаліцію, оскільки жодна із флангових політичних сил не хоче створювати коаліцію із «Шведськими демократами», а також «велику коаліцію» одна з одною [10]. Тому урядова коаліція була створена лише 21 січня 2009 р. у складі СДРПШ та Партії зелених, а прем'єр-міністром обраний С. Левен.

Латвія (6 жовтня 2018 р., вибори латвійського парламенту – сейму). Однопалатний парламент (сейм) складається зі 100 народних депутатів, які обираються за пропорційною виборчою системою преференційних / відкритих списків із 5% виборчим бар'єром для політичних партій і виборчих коаліцій. Партійну систему Латвії можна ідентифікувати як багатопартійну без панівної партії [11, с. 293; 12, с. 296–301].

За результатами парламентських виборів депутатські мандати отримали 7 партій за явки 54,6% виборців. Участь у виборах взяли 16 партій. Варто зазначити, що явка виборців у Латвії, починаючи з 1993 р., постійно зменшується, що свідчить про розчарування громадян у політиці урядовців: 1993 р. – 91,2%, 1998 р. – 71,9%, 2006 р. – 60,8% [2, с. 85]. Результати виборів подано в таблиці 2.

Парламентські вибори в Латвії також продемонстрували зміну політичного й ідеологічного ландшафту. До парламенту пройшли політичні партії / коаліції, які в основному мають порівняно нетривалу політичну історію, а дві з них узагалі є новими, оскільки утворені в міжвиборчий період: партія «Кому належить держава» (2016 р.) та об'єднання партій «Розвитку / Так» (2018 р.). Партія «Кому належить держава» є класичним популістським утворенням.

Такі результати свідчать про розчарування виборців у «старих» партіях, які, на їхню думку, не здатні захистити інтереси Латвії в умовах зростання регіональних і глобальних викликів, пов'язаних

Таблиця 2

Результати виборів до сейму Латвії 6 жовтня 2018 р.

Партія / виборча коаліція (дата створення)	% голосів	К-ть деп. місць	Ідеологія
Соціал-демократична партія «Згода» (2010 р.)	19,80	23	соціал-демократія
Партія «Кому належить держава» (2016 р.)	14,25	16	популізм, націоналізм
Нова консервативна партія (2014 р.)	13,59	16	консерватизм, націоналізм
Об'єднання партій «Розвитку / Так» (2018 р.)	12,04	13	соціал-лібералізм, євроцентризм
Партія «Національне об'єднання «Все для Латвії» – Вітчизні і свободі / ДННЛ (2010 р.)	11,01	13	націонал-консерватизм
Коаліція «Союз зелених та селян» (2002 р.)	9,91	11	консерватизм, екологізм
Партія «Нова єдність» (2010 р.)	6,69	8	ліберальний консерватизм

з економічною кризою, міграційними процесами, захистом національної ідентичності тощо.

Незважаючи на перемогу партії «Згода» і її трансформацію в європейську соціал-демократичну партію, парламентські партії відмовилися від коаліції з нею, передусім за її проросійську спрямованість (угоду про співпрацю з партією «Єдина Росія» вона скасувала лише у 2017 р.). Негативний коаліційний потенціал також мав «Союз зелених і селян», лідер якого до цього очолював урядову коаліцію. Після тривалих переговорів уряд сформував лідер партії «Нова єдність» К. Каріниш (23 січня 2019 р.), який і став прем'єр-міністром. До урядової коаліції увійшли п'ять політичних сил, а в опозиції залишилися партія «Згода» та коаліція «Союз зелених та селян».

Словенія (3 червня 2018 р., вибори Національних зборів Словенії). Вибори до Національних зборів, які складаються з 90 депутатів, відбуваються за пропорційною системою відкритих списків у восьми 11-мандатних округах із 4% заборозжувальним бар'єром (88 депутатів). А також по одному представнику обирається від італійської й угорської національних меншин за методом Борда [11, с. 496; 12, с. 309–310].

У виборах до парламенту взяли участь 25 політичних партій, 10 з яких були «новими», до того ж одна з них – «Список Мар'яна Шареца» – посіла 2-ге місце. Явка виборців становила 52,6% [16]. Результати виборів подано в таблиці 3.

Перемогу на виборах здобула правоконсервативна й антиіммігрантська Словенська демократична партія (далі – СДП), яка здобула 25 депутатських мандатів. Партія підтримує тісні стосунки з угорською партією «Фідес», а В. Орбан навіть брав участь в електоральній кампанії СДП, яку очолює Я. Янша [8; 16].

Друге місце посіла партія «Список Мар'яна Шареца» (далі – СМШ) (13 депутатських мандатів). Партію створив журналіст та комедійний актор М. Шарец. Успіх партій на виборах – це відповідь на запит словенців на нові обличчя в політиці.

Третє місце здобула панівна партія прем'єр-міністра М. Церара «Партія сучасного центру», яка в парламенті минуло госкликання мала 30 депутатських місць.

«Соціал-демократи» отримали четвертий результат (10 мандатів), покращивши електоральні показники порівняно з минулими виборами на 4 мандати. Партію до обрання на пост президента 16 років очолював Б. Пахор. Зросла також порівняно з попередніми виборами підтримка партії «Ліві» з 6 до 9 мандатів. «Нова Словенія – Християнські демократи» здобула 7 депутатських мандатів, 5 депутатів матиме «Альянс Аленки Братушек» (А. Братушек була першою жінкою-прем'єр-міністром Словенії у 2013–2014 рр.). Демократична партія пенсіонерів Словенії (далі – ДППС) втратила порівняно з попередніми виборами половину депутатських мандатів, здобула лише 5. Із чотирма депутатами повернулася у велику політику «Словенська національна партія» [8; 16].

Високий рівень фрагментації парламенту не дозволив відразу утворити урядову коаліцію. Насамперед тому, що більшість партій відмовилися укладати коаліційну угоду із СДП. Уряд меншості М. Шареца був затверджений лише 17 серпня 2018 р. До урядової коаліції увійшли СМШ, «Соціал-демократи», «Партія сучасного центру», «Альянс Аленки Братушек» та ДППС (усього 43 депутати). Під час голосування за голову уряду коаліцію меншості підтримала партія «Ліві», хоча до складу коаліції вступати вона відмовилася. А вже в січні М. Шарец подав у відставку, мотивуючи свій вчинок тим, що він не може з такою коаліцією проводити конструктивну урядову політику [6, с. 64]. Нова коаліція була створена лідером СДП Я. Яншою у складі СДП, НСХД, «Партії сучасного центру», ДППС (усього 52 депутати).

Причину феноменального успіху антисистемних політиків та їхніх політичних сил (Італія, Словачія, Україна, Хорватія) російський дослідник П. Кандель бачить у низькому рівні довіри до старої еліти та високому запиті на її оновлення. У своїй статті

Таблиця 3

Результати виборів до Державних зборів Словенії 3 червня 2018 р.

Партія (рік утворення)	% голосів	К-ть місць	Ідеологія
Словенська демократична партія (СДП, 1989 р.)	24,95	25	націоналізм, консерватизм, популізм
«Список Мар'яна Шареца» (СМШ, 2013 р.)	12,65	13	популізм, лівоцентризм
«Партія сучасного центру» (2013 р.)	9,93	10	консерватизм
«Соціал-демократи» (1993 р.)	9,75	10	соціал-демократія
«Ліві» (2017 р.)	9,31	9	демократичний соціалізм, екологізм
«Нова Словенія – Християнські демократи» (НСХД, 2000 р.)	7,13	7	консерватизм, християнська демократія
«Альянс Аленки Братушек» (2014 р.)	5,13	5	лівоцентризм
Демократична партія пенсіонерів Словенії (ДППС, 1990 р.)	4,92	5	демократичний соціалізм, лівоцентризм
Словенська національна партія (СНП, 1991 р.)	4,19	4	націоналізм, євроскептицизм, популізм
Італійська, угорська меншини		2	

Таблиця 4

Електоральні результати партій «нової політики» (ПНП) за результатами парламентських виборів 2018 р. у країнах ЄС (Італія, Латвія, Швеція, Словенія, Угорщина)

	Країна, к-ть депутатських місць; явка виборців	Переможець виборів, %	К-ть голосів, % (деп. м.), ПНП	Участь ПНП в урядовій коаліції	Частка голосів ПНП, % (деп. м.)
1.	Італія, 630; 72,9%	«Рух п'яти зірок», 32,6%	«Рух п'яти зірок», 32,6% (227); «Вперед, Італія», 14%, (101)	+ «Рух п'яти зірок»	328; 52%
2.	Латвія, 100; 54,6%	–	«Кому належить держава», 14,25% (16); Об'єднання партій «Розвитку / Так», 12,4% (13)	+ «Кому належить держава», Об'єднання партій «Розвитку / Так»	29; 29%
3.	Швеція, 349; 84,4%	–	«Шведські демократи, 17,6% (62); Партія зелених, 4,3% (15)	–	77; 22%
4.	Словенія, 90; 52,6%	–	«Список Мар'яна Шареца» 12,65% (13); «Ліві», 9,31% (9), «Альянс Аленки Братушек», 5,13% (5)	+ «Список Мар'яна Шареца», «Ліві», «Альянс Аленки Братушек»	27; 30%
5.	Угорщина, 199; 68,1%	–	«Йоббік» (26); «Діалог» (20); «Політика може бути іншою» (8)	–	54; 27%

«Як виграти вибори і програти владу: Косово і Словенія» він вказує і на причину фіаско таких проєктів. Головною з них є нездатність «нових» політичних сил та їхніх лідерів до ухвалення конструктивних управлінських рішень, які зазвичай ухвалюються на основі компромісу. Приймавши образ виразника волі мас, вони не можуть вже діяти по-іншому, і тому цей образ водночас стає імперативом їхньої політичної поведінки. Отже, те, що забезпечило успіх, невдовзі стає причиною поразки [6, с. 64–68].

Електоральні результати партій «нової політики» подано в таблиці 4.

Висновки. На основі даних результатів парламентських виборів у країнах ЄС у 2018 р., поданих нами в таблиці 4, можна зробити такі висновки про електоральний успіх партій «нової політики».

По-перше, в Італії партія «Рух п'яти зірок» здобули перемогу на виборах, в Угорщині («Йоббік»), Латвії («Кому належить держава»), Словенії («Список Мар'яна Шареца») партії «нової політики» отримали другий результат, у Швеції («Шведські демократи») – третій.

По-друге, в Італії («Рух п'яти зірок»), Латвії («Кому належить держава», Об'єднання партій «Розвитку / Так»), Словенії («Список Мар'яна Шареца») партії «нової політики» взяли участь у формуванні урядової коаліції.

По-третє, загалом партії «нової політики» здобули від 22% (Швеція, «Шведські демократи») до понад 50% депутатських мандатів (Італія).

По-четверте, на виборах 2018 р. у країнах ЄС зафіксовано порівняно високий рівень явки виборців, що засвідчує їхню зацікавленість у вирішенні нагальних проблем, які притаманні кожному суспільству, водночас мають країнову специфіку. Найвищий рівень явки виборців був в Італії (72,9%).

По-п'яте, успіх партій «нової політики» зумовлений низкою чинників, до головних із яких можна віднести такі, як: а) розчарування громадян у полі-

тиках і політичних партіях, зростання недовіри до них; зниження рівня партійної ідентифікації; проблема з рекрутуванням нових і утриманням старих членів партій; б) зменшення впливу політичних партій на функціонування урядів; в) медіатизація, персоналізація та професіоналізація політики; г) деідеологізація політичного життя; г) ціннісна трансформація суспільств, перехід до домінування «постматеріальних» цінностей.

Отже, результати парламентських виборів у країнах Європейського Союзу впродовж 2018 р. свідчать про еволюцію їхнього партійно-політичного ландшафту в бік інституціоналізації антисистемної політики, носіями якої зазвичай є популістські партії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бирюков С., Барсуков А. Италия-2018: торжество популизма и перспективы выхода из политического кризиса. *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 4 «История. Регионоведение. Международные отношения»*. 2019. Т. 24. № 3. С. 191–204.
2. Воротников В. Партия «Согласие» на парламентских выборах в Латвии: победа без победителя. *Научно-аналитический вестник Института Европы Российской академии наук*. 2018. № 5. С. 85–90.
3. Гуселетов Б. Итоги парламентских выборов в Италии. *Научно-аналитический вестник Института Европы Российской академии наук*. 2018. № 1. С. 55–69.
4. Зоннова Т. Партийная система Италии. *Актуальные проблемы Европы*. 2018. № 2. С. 156–175.
5. Иликова Л. «Движение пяти звёзд»: из блога в правительство Италии. *Современная Европа*. 2019. № 4. С. 129–139.
6. Коваль О. Латвія переважає парламент. *Дзеркало тижня*. 2018. 13–19 жовтня.
7. Остапеч Ю. Електоральний фактор в еволюції партійного ландшафту країн Вишеградської четвірки (2015–2018 рр.). *Регіональні студії*. 2018. № 12. С. 122–132.

8. Пілаш Д. Орбан по-словенськи: що потрібно знати про вибори до парламенту Словенії. URL: <https://hromadske.ua/posts/vybory-do-parlamentu-slovenii> (дата звернення: 06.06.2020).

9. Плевако Н. Выборы в Швеции: «Шведские демократы» смешали карты. *Научно-аналитический вестник*. 2018. № 5. С. 71–75.

10. Плевако Н. Парламентский кризис в Швеции. *Научно-аналитический вестник*. 2018. № 6. С. 55–60.

11. Политические системы современных государств. *Энциклопедический справочник*: в 4-х т. Т. 1: Европа / МГИМО (У) МИД России. Москва: ОАО «Московские ученики и Картолиотография», 2009. 615 с.

12. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 548 с.

13. Сморгунув Л. Феномен новых партий и его влияние на электоральное поведение. *Человек. Сообщество. Управление*. 2008. № 1. С. 4–16.

14. Шипунов Г. Партії «нової політики» як феномен постіндустріального суспільства: ідейно-інституційні особливості. *Панорама політологічних студій. Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 14. С. 211–218.

15. Шишлина Л. Парламентские выборы в Венгрии 2018 г. *Научно-аналитический вестник Института Европы Российской академии наук*. 2018. № 2. С. 65–71.

16. Izidi glasovanja po voliščih v Sloveniji. URL: <https://www.dvk-rs.si/index.php/si/arhiv-drzavni-zbor-rs/volitve-v-drzavni-zbor-rs-2018> (дата звернення: 06.06.2020).

REFERENCES:

1. Viryukov S., Barsukov A. Italiya-2018: torzhestvo populizma I perspektivy vykhoda iz politicheskogo krizisa [Italy 2018: The Triumph of Populism and the Prospects of Overcoming the Political Crisis]. *Vestnik VolGU. Seriya 4, Istoriya. Regionovedenie. Mezhdunarodnye otnosheniya*. 2019. T. 24. № 3. S. 191–204.

2. Vorotnikov V. Partiya “Soglasie” na parlamentskikh vyborakh v Latvii: pobeda bez pobeditelya [The Party “Soglasie (Consent)” in the Parliamentary Elections in Latvia: A Victory without a Winner]. *Nauchno-analiticheskii vestnik IYe RAN*. 2018. № 5. S. 85–90.

3. Guseletov B. Itogi parlamentskikh vyborov v Italii [Results of the Parliamentary Elections in Italy]. *Nauchno-analiticheskii vestnik IYe RAN*. 2018. № 1. S. 55–69.

4. Zonova T. Partiynaya sistema Italii [The Party System of Italy]. *Aktualnye problemy Yevropy*. 2018. № 2. S. 156–175.

5. Ilikova L. “Dvizhenie pyati zvezd”: iz bloga v pravitelstvo Italii [The “Five Star Movement”: from a Blog

to the Italian Government]. *Sovremennaya Yevropa*. 2019. № 4. S. 129–139.

6. Koval O. Latviia perezavantazhyla parlament [Latvia has Reloaded the Parliament]. *Dzerkalo tyzhnia*. 2018. 13 zhovtnia – 19 zhovtnia.

7. Ostapets Yu. Elektoralnyi faktor v evoliutsii partiinoho landshaftu krain Vyshehradskoi chetvirky (2015–2018 rr.) [The Electoral Factor in the Evolution of the Party Landscape of the Visegrad Four (2015–2018)]. *Rehionalni studii*. 2018. № 12. S. 122–132.

8. Pilash D. Orban po-slovensky: shcho potribno znaty pro vybory do parlamentu Slovenii [Orban in the Slovenian style: What you Need to Know about the Slovenian Parliamentary Elections]. URL: <https://hromadske.ua/posts/vybory-do-parlamentu-slovenii> (дата звернення: 06.06.2020).

9. Plevako N. Vybory v Shvetsii: “Shvedskie demokrati” smeshali karty [Elections in Sweden: The Swedish Democrats Shuffled the Cards]. *Nauchno-analiticheskii vestnik*. 2018. № 5. S. 71–75.

10. Plevako N. Parlamentskiy krizis v Shvetsii [The Parliamentary Crisis in Sweden]. *Nauchno-analiticheskii vestnik*. 2018. № 6. S. 55–60.

11. Politicheskie sistemy sovremennykh gosudarstv. *Entseklpedicheskiy spravochnik: v 4 t. T. 1: Yevropa [Political Systems of Modern States. Encyclopaedic Reference Book: in 4 vols. Vol. 1: Europe] / MGIMO (U) MID Rossii. M.: OAO “Moskovskie ucheniki i Kartolitografiya”, 2009. 615 s.*

12. Romaniuk A., Lytvyn V. Porivnialnyi analiz politychnykh instytutiv krain Vyshehradskoi hrupy ta inshykh krain Tsentralno-Skhidnoi Yevropy: monohrafiia [A Comparative Analysis of Political Institutions of the Visegrad Group and Other Countries of Central and Eastern Europe]. *Lviv: LNU imeni Ivana Franka*, 2016. 548 s.

13. Smorgunov L. Fenomen novykh partiy i ego vliyanie na elektoralnoe povedenie [The Phenomenon of New Parties and its Influence on the Electoral Behaviour]. *Chelovek. Soobshchestvo. Upravlenie*. 2008. № 1. S. 4–16.

14. Shypunov H. Partii “novoi polityky” yak fenomen postindustrialnogo suspilstva: ideino-instytutsiini osoblyvosti [“New Politics” Parties as a Phenomenon of Post-Industrial Society: Ideological and Institutional Features]. *Panorama politolohichnykh studii. Naukovyi visnyk RDHU*. 2016. Vypusk 14. S. 211–218.

15. Shishelina L. Parlamentskie vybory v Vengrii 2018 g. [Parliamentary Elections in Hungary in 2018]. *Nauchno-analiticheskii vestnik IYe RAN*. 2018. № 2. S. 65–71.

16. Izidi glasovanja po voliščih v Sloveniji. URL: <https://www.dvk-rs.si/index.php/si/arhiv-drzavni-zbor-rs/volitve-v-drzavni-zbor-rs-2018> (дата звернення: 06.06.2020).

Parliamentary elections in the countries of the European Union in 2018: characteristics of electoral results and the party landscape configurations

Kopynets Yurii Yuriiiovych

Senior Lecturer at the Department of International Studies and Public Communications
SHEI "Uzhhorod National University"
Universytetska str., 14, Uzhhorod, Ukraine

The paper analyses the parliamentary elections in six European Union countries held in 2018: Italy (March 4), Hungary (April 8), Slovenia (June 3), Sweden (September 9), Latvia (October 6) and Luxembourg (October 14). It shows how the elections to the highest representative bodies of power influence the actors' composition and the party systems configuration.

It is noted that the elections to the Italian Parliament resulted in the victory of the centre-right coalition (37,03% of the vote). The centre-right populist "Five Star Movement" took second place with 32,68%.

In the Republic of Hungary, the ruling political party "Fidesz" won for the fourth time in a bloc with the Christian Democratic People's Party, gaining 67% of the seats in Hungary's National Assembly and forming a government independently.

The elections to the Swedish Riksdag are described. It is emphasized that the election results confirmed the pan-European trend of strengthening right-wing populist forces: the Swedish Democrats won 17,6% of the vote (62 seats out of 349).

The specific features of the elections to the Latvian Seimas (100 deputies) have been studied. It is noted that the election results demonstrated the change of the country's political landscape, as the election was won by political forces that have a short political history, or are "new parties": the populist party "Who owns the state" (the 2nd result) and a union of parties "Development / Yes" (the fourth result).

It is emphasized that the elections to the National Assembly of Slovenia also confirmed the tendency of populist parties' high results: the second result was won by the populist party "MarjanSharec's List". It is pointed out that the success of populist political forces in the 2018 parliamentary elections in the European Union (Italy, Latvia, Slovenia, Sweden) was primarily caused by the low level of trust in the "old" political elite in the face of high demand for its renewal.

It is concluded that the results of the 2018 parliamentary elections in the European Union indicate the evolution of their political party landscape towards institutionalizing the anti-systemic policy, which is usually pursued by populist parties.

Key words: European Union, parliamentary elections, anti-systemic parties, populist parties, "mainstream" parties.